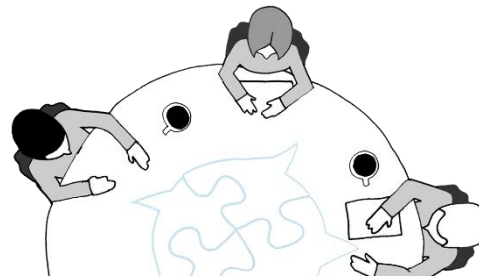
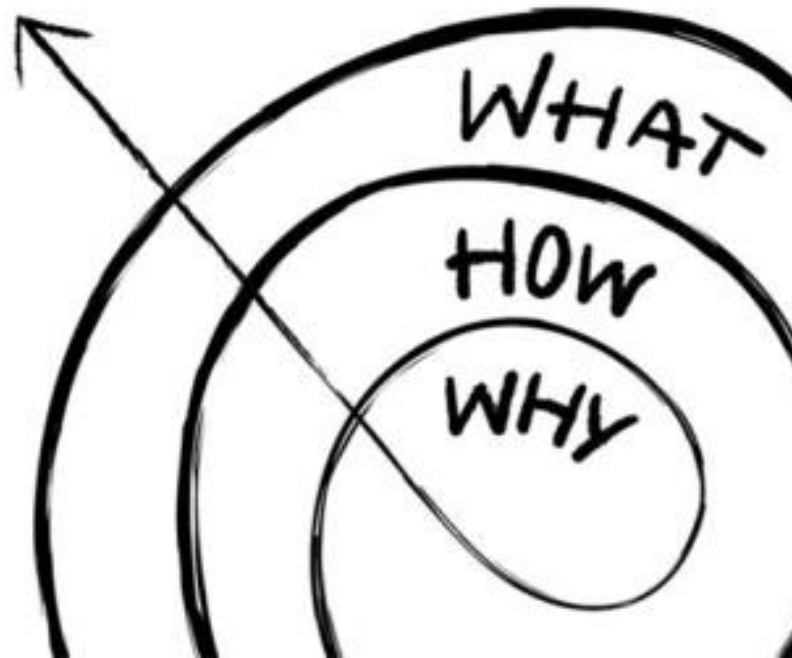

Herstel en Open Dialogue

samen
verbindend luisteren en spreken

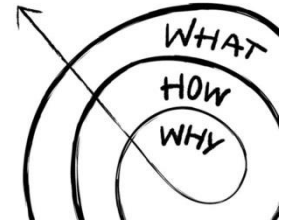

starten met 'waarom'...

(Simon Sinek, Start with why)

starten met 'waarom'...

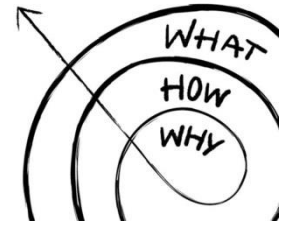
- **samenwerking en herbronning** over organisaties heen
- hechte verbinding maken met en voor de mensen zelf

> als we **anders willen leren werken**, laten we het dan meteen **samen** doen
> we kunnen een **expert** zijn **zonder te struikelen over onze eigen expertise**
> mensen **ontmoeten**: de bedoeling van een eerste gesprek is enkel dat er een tweede gesprek komt...

- patiëntenparticipatie en familieparticipatie: **wie participeert bij wie?**
- wat we van mensen en hun familie/naastbetrokkenen kunnen leren, wanneer we ons ook zélf als **medebetrokkene** opstellen
- hulpverleners is **verbinding** maken → hoe kunnen we elkaars **compagnons** zijn?

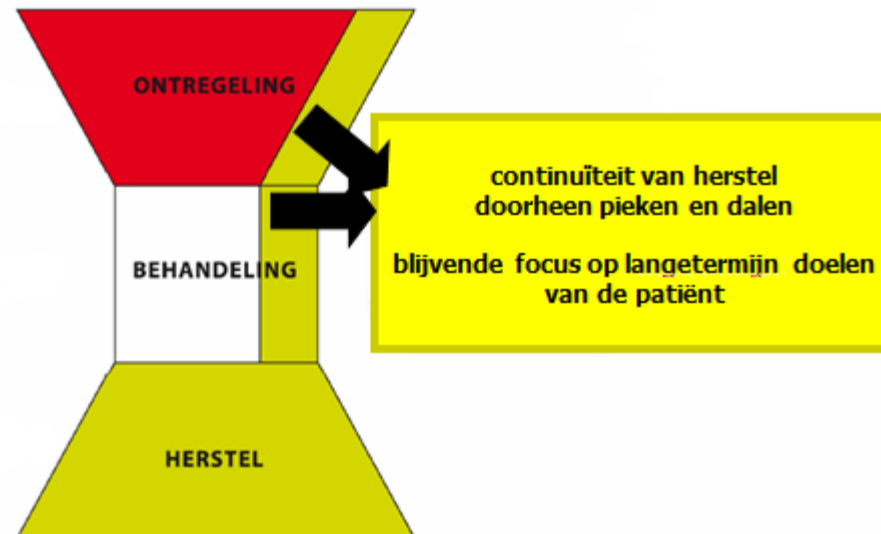
> wie is hierin mee betrokken, mee overweldigd? wie kunnen we mee **betrekken én ondersteunen?**
> wie zijn **jouw** compagnons?
> wie kan hierin **onze** compagnon zijn?

- blijven leren ons flexibel af te stemmen, **telkens weer** op maat van de persoon zelf/eigen netwerk
→ durven **het systeem binnenstebuiten** keren, durven **onzelf** te veranderen
→ zoeken naar inspirerende praktijkvoorbeelden die elders blijken te werken ...

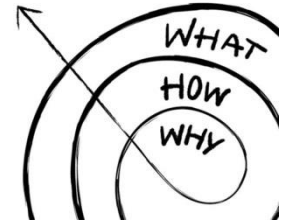

elke opgenomen patiënt
is eigenlijk
een burger/ambulante cliënt

die tijdelijk/meer langdurig een opname nodig heeft

herstel & behandeling

Jos Dröes, 2013

- **behandeling** = elke vorm van professionele hulpverlening die gericht is op het verminderen van ziektesymptomen en het lijden hierrond
- belangrijke bijdrage van behandeling:
verminderen + **zelf** leren omgaan met ziektesymptomen, kwetsbaarheid
zo ontstaat ruimte voor **nieuwe doelen**, gevoelens, rollen, dynamiek, ...
→ **behandeling op maat, maakt gericht weer ruimte voor herstel**

Marianne Farkas (GGZ congres 2012)

behandeling is belangrijk onderdeel van herstelondersteunende zorg

maar niet omgekeerd: herstelondersteuning toevoegen aan de behandeling ('aanbouw'-werken)

wel: mét onze behandeling aansluiten, gericht professionele ondersteunen van iemands herstelproces

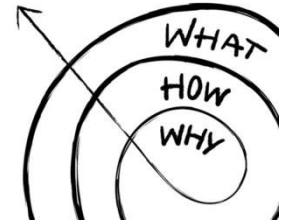
herstel vraagt **maatwerk en veelzijdigheid** van de behandeling

➤ interdisciplinaire **expertise waar nodig 'uit de rugzak halen'**

Jim van Os: **persoonlijke diagnostiek** in een nieuwe GGZ (2014)

wat is er met jou gebeurd? je kwetsbaarheid en weerbaarheid? waar wil je naartoe? wat heb je nodig?

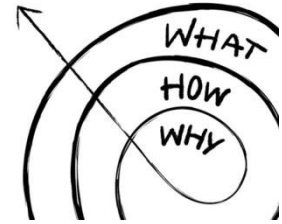
crisis & herstel

危机

- Chinees woord voor 'crisis': 2 karaktersymbolen
  - gevaar
  - kans, keerpunt - signaal of trigger om terug grip te krijgen op de situatie
- veiligheid herstellen belangrijk – maar is enkel gericht op korte termijn
tegelijk ook inzetten op keerpunt voor persoonlijk herstelproces – **verbinding, nabijheid**
→ **crisisinterventie als nieuwe basis voor herstel**
- ook in crisisfases vertrekt herstel vanuit nieuwe ervaringen:
  - ⊖ hit bottom: ontstaat als draaglast > draagkracht (individuele factoren + omgevingssteun)
  - ⊕ ervaringen rond wat/wie steunend werkt: eigen levensgeschiedenis, naaste omgeving (familie/hulpverlening)
  - ⊕ belang van huidige ervaringen: nieuwe positieve ervaringen, hulpbronnen die versterkend kunnen werken
  - ⊕ ervaren van naasten en hulpverleners als (nieuwe) mogelijke steunbron

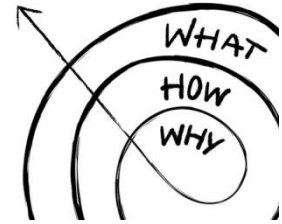
familie en andere naastbetrokkenen

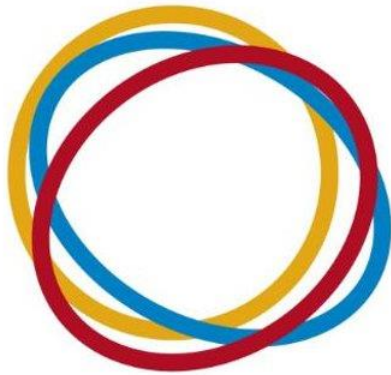
rapport Margo Trappenburg & Hester van de Bovenkamp (2008)

- **familie/andere naastbetrokkenen in verschillende rollen:**
  - ondersteuner van de cliënt
  - informatiebron, co-diagnosticus (wat is er gebeurd? wat is de kwetsbaarheid en weerbaarheid?)
  - mantelzorger, informele zorgverlener - vaak ook eerste 'crisismanager'
  - belangenbehartiger (waar wil hij/zij naartoe? wat heeft hij/zij nodig?)
  - op een andere manier ook zelf hulpvrager, mee ontredderd
    - bij overbelasting
    - ook zelf nood aan ondersteuning bij rouw, angsten, twijfel, machteloosheid, ... en vaak onbegrip vanuit omgeving
- **familie betrekken? van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits'**
  - *"en hoe gaat het eigenlijk met jou?"* vooral ook luisteren naar wat men zelf te vertellen heeft, hoe het met henzelf gaat, waarover ze zelf willen spreken (luisteren is niet in strijd met beroepsgeheim)
  - ervoor zorgen dat weer verbinding kan worden gemaakt met de eigen omgeving

familie en andere naastbetrokkenen

HENK-WILLEM KLAASSEN

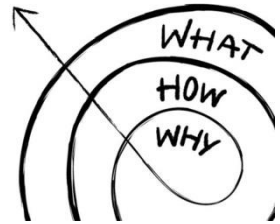
Bondgenoten

Hoe familieleden en
hulpverleners in de psychiatrie
kunnen samenwerken

Boom

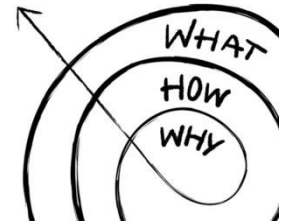
wie zorgt, praat mee

NIVEA
Niet invullen voor een ander

A small, simple icon of two overlapping speech bubbles, one slightly behind and to the right of the other, located in the bottom right corner of the yellow rectangular area.

zoeken naar inspirerende praktijkvoorbeelden
die elders blijken te werken...

wat we van de Finnen kunnen leren...
Open Dialogue

**Guiding Principles of the
Open Dialogue Approach:**

1. IMMEDIATE HELP
2. FAMILY / SOCIAL NETWORK PERSPECTIVE
3. FLEXIBILITY AND MOBILITY
4. RESPONSIBILITY
5. PSYCHOLOGICAL CONTINUITY
6. TOLERANCE OF UNCERTAINTY
7. DIALOGUE (& POLYPHONY)

7 Open Dialogue kernprincipes: vanuit twee invalshoeken

een manier om het aanbod
te organiseren

1. onmiddellijke hulp
2. sociaal netwerk perspectief
3. flexibiliteit en mobiliteit
4. verantwoordelijkheid
5. psychologische continuïteit

een manier van mensen
nabij zijn

6. tolerantie van onzekerheid
7. dialogisme en
meerstemmigheid

7 Open Dialogue kernprincipes: vanuit twee invalshoeken

een manier om het aanbod
te organiseren

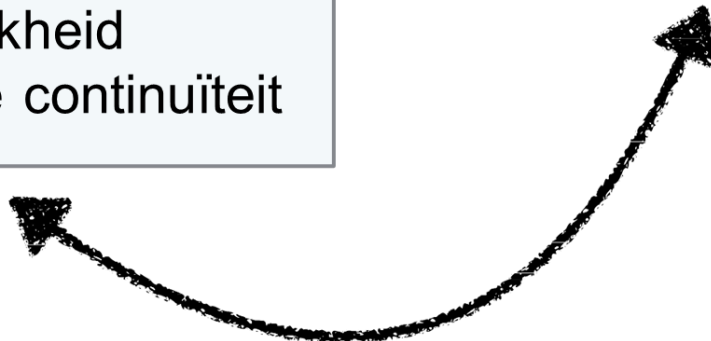

1. onmiddellijke hulp
2. sociaal netwerk perspectief
3. flexibiliteit en mobiliteit
4. verantwoordelijkheid
5. psychologische continuïteit

onmiddellijke respons:
verbinding maken met persoon en steunsysteem

de hulp voor de persoon en het steunsysteem
(familie, vrienden, hulpverleners, ...)
moet snel beschikbaar zijn

mogelijk van in een crisis – niet uitstellen
een crisis is overweldigend voor elke betrokkene
ook een kans, keerpunt – signaal of trigger om
terug grip te krijgen op de situatie
("while the window is open")

7 Open Dialogue kernprincipes: vanuit twee invalshoeken

een manier om het aanbod
te organiseren

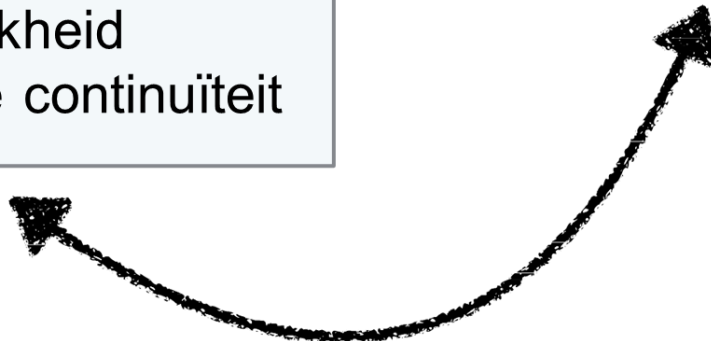

1. onmiddellijke hulp
2. sociaal netwerk perspectief
3. flexibiliteit en mobiliteit
4. verantwoordelijkheid
5. psychologische continuïteit

vanaf het eerste moment betrekken wie eigenlijk
al betrokken is
én deze mee ondersteunen

zowel persoonlijk als professioneel netwerk
hoe klein dit netwerk momenteel ook is
als namen van afwezig worden genoemd,
kunnen deze ook bij het gesprek gehaald worden

niet de persoon alleen staat centraal,
wel de onderlinge verbindingen,
hulpbronnen en relaties

7 Open Dialogue kernprincipes: vanuit twee invalshoeken

een manier om het aanbod
te organiseren

1. onmiddellijke hulp
2. sociaal netwerk perspectief
3. flexibiliteit and mobiliteit
4. verantwoordelijkheid
5. psychologische continuïteit

de duur, plaats en inhoud
van de ondersteuning en behandeling
is afgestemd op wat mensen zelf nodig hebben

tijd en ruimte om iedereen te beluisteren en
samen te spreken

niet in herhaling of routine vallen, maar alles
telkens opnieuw kansen geven

loslaten van structuren en gewoontes

7 Open Dialogue kernprincipes: vanuit twee invalshoeken

een manier om het aanbod
te organiseren

1. onmiddellijke hulp
2. sociaal netwerk perspectief
3. flexibiliteit en mobiliteit
4. verantwoordelijkheid
5. psychologische continuïteit

eerst gecontacteerde hulpverlener/team
neemt de verantwoordelijkheid
om de eerste samenkomst te organiseren

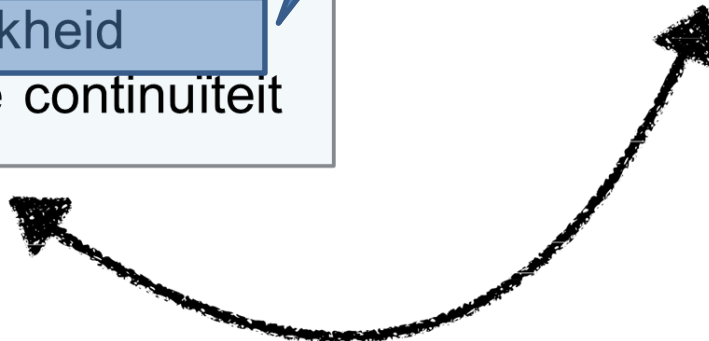
niet:

'dit is niet voor ons' (van het kastje naar de muur)

wel:

'wat kunnen we doen, wie kunnen we betrekken,
met wie kunnen we verbinding maken'

op die manier wordt dit snel een gedeelde
verantwoordelijkheid

7 Open Dialogue kernprincipes: vanuit twee invalshoeken

een manier om het aanbod
te organiseren

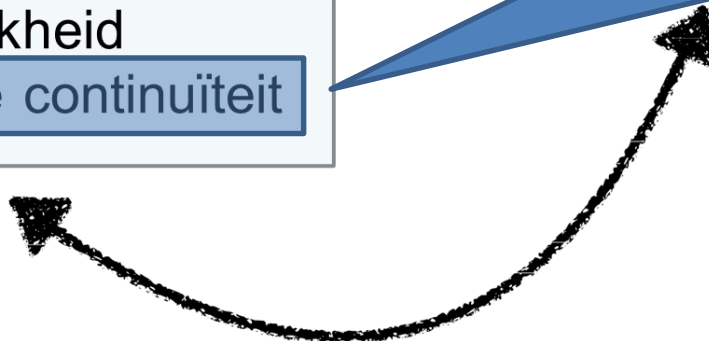
1. onmiddellijke hulp
2. sociaal netwerk perspectief
3. flexibiliteit en mobiliteit
4. verantwoordelijkheid
5. psychologische continuïteit

ervaring van continuïteit vanuit de mensen zelf:
dat wij als hulpverleners zoveel mogelijk
alles aan elkaar willen helpen hangen

**zo weinig mogelijk haperende overgangen
van de ene setting/begeleiding naar de andere**

samenwerking en verbinding houden
over verschillende teams heen

de tijd die nodig is
er is altijd een volgende keer mogelijk

7 Open Dialogue kernprincipes: vanuit twee invalshoeken

niet weten – niet overnemen
geen vooraf bedacht therapeutisch plan

hulpverleners zijn niet de bestuurders van het proces,
maar zorgen ervoor dat er ruimte is voor
dialogoog en samen dragen:
samen opbouwen van de veiligheid
dat de persoon en de naastbetrokkenen
niet worden alleen gelaten,
dat iedereen wordt gehoord

de betrokken hulpverleners reflecteren openlijk en
transparant – mensen kiezen daarna zelf waarop ze
nog willen reageren en zo ontstaan verdere plannen

zorgen dat iedereen weer verder kan,
tot de volgende keer

een manier van mensen
nabij zijn

6. tolerantie van onzekerheid
7. dialogisme en
meerstemmigheid

7 Open Dialogue kernprincipes: vanuit twee invalshoeken

doel is niet het vaststellen van het probleem
maar de betekenis van de situatie
wat overkomt mensen samen?

elke dialoog, ontmoeting is anders
– van mens tot mens

‘oplossing’ of ‘perspectieven’ komen uit de
dialoog, niet rechtstreeks uit het behandelplan

‘open’ naar deelnemers:
iedereen aanwezig die een bijdrage kan leveren

‘open’ naar inhoud:
alle meningen komen aan bod
ook hulpverleners mogen (openlijk) van mening
verschillen, stimuleren de verdere dialoog

een manier van mensen
nabij zijn

6. tolerantie van onzekerheid

7. dialogisme en
meerstemmigheid

“For the word (and consequently for the human being)
there is nothing more terrible than a lack of response”

Mikhail Bakhtin

“Voor het woord (en dus voor de mens) is er niets vreselijker dan een gebrek aan respons”

“Wat is en niet kan zijn, doet pijn” (een ervaringswerker)

aansluiten

een manier om het aanbod
te organiseren

DOING WITH

1. onmiddellijke hulp
2. sociaal netwerk perspectief
3. flexibiliteit en mobiliteit
4. verantwoordelijkheid
5. psychologische continuïteit

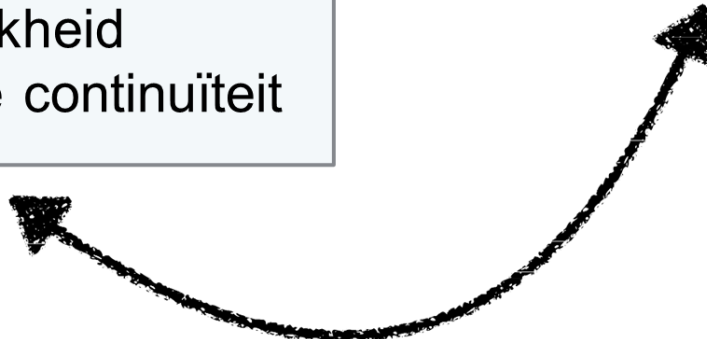
nabijheid

een manier van mensen
nabij zijn

a way of BEING WITH people

6. tolerantie van onzekerheid
7. dialogisme en
meerstemmigheid

rode draad: Open Dialogue bijeenkomsten

iedereen kan worden uitgenodigd, in afstemming met de persoon zelf

(wie is mee betrokken? wie is mee overweldigd? wie kan helpend zijn bij deze bijeenkomst?)

een Open Dialogue bijeenkomst wordt gefaciliteerd/ondersteund door 2 begeleiders

- die **iedereen naar iedereen helpen luisteren**

(bv. *“wat heeft ons hier samengebracht?” - “waarover kunnen we ‘t nu hebben?” – “op welke manier willen jullie deze samenkomst graag gebruiken?”*)

en daarom **eerst iedereen afzonderlijk de kans en tijd geven**

(doorvragen door woorden/stuk zin terug te geven - letterlijk, niet interpreteren of parafraseren - bij hun eigen woorden en beleving blijven, verbinding maken met waar ze nu zelf zijn, hier-en-nu)

- die erna de **dialogoog stimuleren** (*“alles lijkt belangrijk - waar kunnen we beginnen?”*)
(hoe eventuele afwezigen mee aanwezig maken?)

- die zelf korte **reflectie(s)** inbouwen – terwijl ze elkaar aankijken en de deelnemers meeluisteren – over wat ze hebben **gehoord, gedacht en gevoeld** (de eigen interne dialoog)
- die het **netwerk hierop laten reageren**
- die helpen **afronden en vooruitblikken**
met ook **concrete plannen** wat iedereen nodig heeft of kan doen, tot de volgende keer

resultaten uit internationaal onderzoek

grotere effectiviteit en impact op korte en lange termijn (daardoor ook kostenbesparend)
tijd en toekomst te winnen

- minder ingrijpen noodzakelijk
- minder (lange) ziekenhuisopname
- minder medicatie
- lagere terugvalpercentages
- minder invaliditeitsuitkering
- hogere niveaus van verdere opleiding en werkgelegenheid
- betere samenwerking tussen instanties
- de actieve rol van ervaringswerkers (vanuit eigen ervaring/familie-ervaring) betekenen hierin een grote meerwaarde

resultaten uit internationaal onderzoek

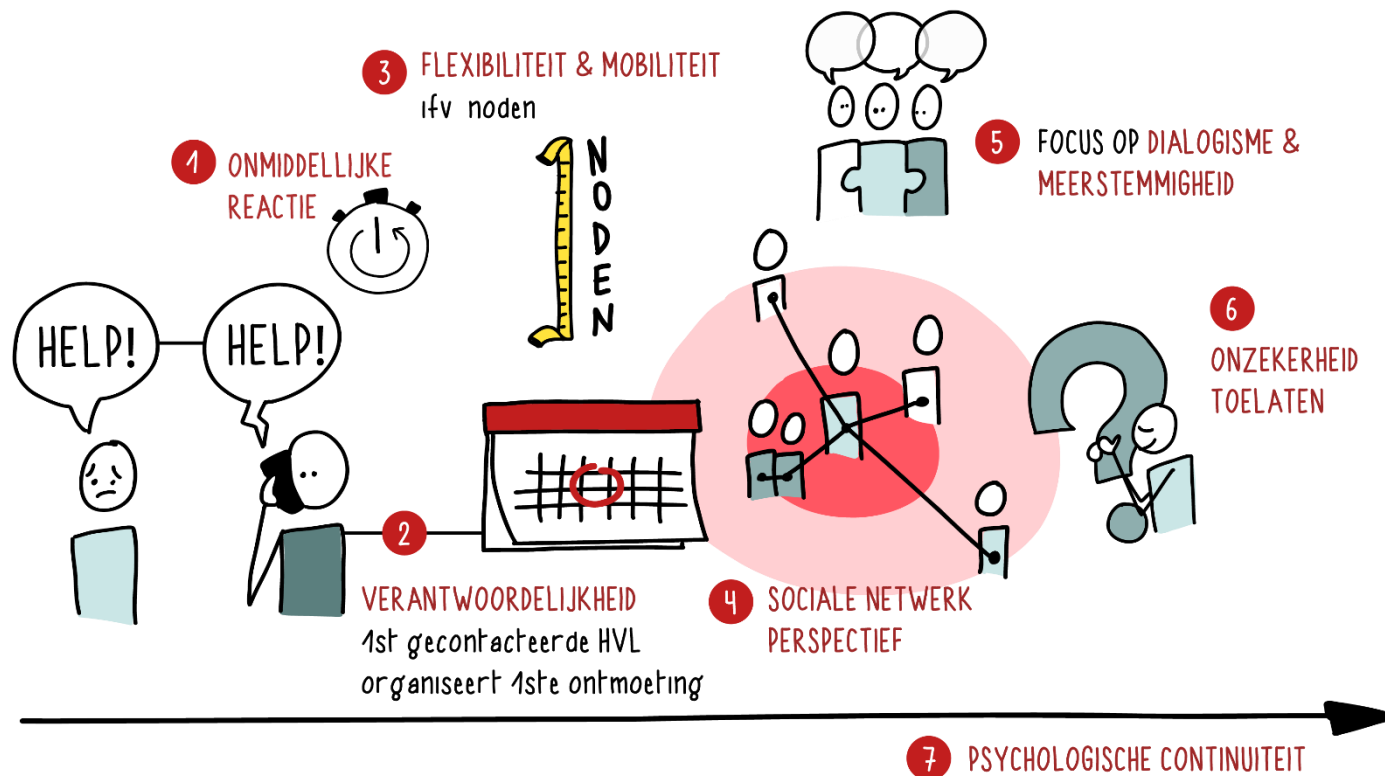
tevredenheid van alle betrokkenen

- hoge tevredenheid van zorggebruikers, familieleden/naastbetrokkenen en teamleden rond de aangeboden hulpverlening
- zorggebruikers, familieleden/naastbetrokkenen
  - benadrukken de **impact en waarde** van beluisterd worden, gezamenlijke besluitvorming, wederzijdse steun, begrip en verbinding, incl. voorkomen van ziekenhuisopname
  - waarderen de **veilige ruimte** *'to say the otherwise unsayable'*; betekenis geven aan de ervaringen met ziekte in menselijke termen; de openheid voor ieders perspectieven; gevoel van een vertrouwensrelatie met de hulpverleners
- medewerkers
  - sluit aan bij hun **waarden en redenen van hun keuze** om hulpverlener te worden
  - rapporteren een **cultuuromslag**: significante veranderingen, zowel in attitudes op de werkplek, als in taalgebruik en dagelijkse praktijk
  - ontwikkelen meer **vertrouwen** in hun collega's
  - nieuwe, zeer betekenisvolle **levenservaringen**: dat men als mens doorheen deze processen van diepgaande training en praktijk sterk groeit

praktijkontwikkeling
gedeelde ervaringen
impact

praktijkontwikkeling van **Open Dialogue**, ook in Vlaanderen

onderweg met Open Dialogue

*“De beste manier om ergens aan te beginnen, is gewoon te starten
– en daarvoor de juiste mensen bij elkaar te brengen”*

- **2016 en 2017 organisatie van 2 congressen in Noord-West-Vlaanderen, eerste in België**
  - uitwisseling **internationale pioniers – hulpverleners - mensen met eigen ervaring/familie-ervaring**
  - sinds 2017 met aantal teams **prioriteit rond de ontwikkeling van Open Dialogue praktijken:**
telkens opnieuw, situatie per situatie, zoveel mogelijk met vereende krachten
Open Dialogue praktijken leren waarmaken - en wat daarvoor nodig is
- **2018-2019 ruimere bondgenootschappen uitbouwen**
  - **Nationale Conferentie art. 107** vanuit FOD Volksgezondheid, met ook mooie focus op Open Dialogue
  - **Open Minds Award** (Zorgnet-Icuro), als "duurzame innovatie naar een betere geestelijke gezondheidszorg en met betekenisvolle zorg voor elkaar"
  - verdere **internationale uitwisselingen...**
- **sinds 2020 ruimere interesse over Vlaamse regio's en teams, rond diverse doelgroepen**
  - **Open Dialogue introducties, intervisies, co-creatiesessies, praktijkoefeningen, ...**
  - organisatie en coördinatie van de eerste erkende **Open Dialogue foundation trainings in Vlaanderen**
  - **specifieke samenwerkingsverbanden:**
    - **University Colleges Leuven-Limburg (UCLL):** onderzoek rond de ontwikkelingen met diverse teams in Limburg
    - **Stad Gent:** pilootproject rond gedeelde zorg en 'Robuuste woningen'
    - **Familieplatform en Similes:** gezamenlijk Relanceproject en vormingen rond de link met de zgn. 'Familiereflex'

feedback vanuit onze eigen Open Dialogue praktijkontwikkelingen

"Open Dialogue is de perfecte vertaling van een benadering in de GGZ waar families van dromen.

Het voelt zo natuurlijk, zo gewoon, zo verbindend aan. Wat in Finland kan, kan hier ook.

Structuren en financieringssystemen zijn blijkbaar geen excuus zijn om niet te veranderen. Doen wat werkt en wat goed is voor alle betrokkenen. Het ziet ernaar uit dat hulpverleners leren loslaten wat ze geleerd hebben en zich openstellen voor nieuwe inzichten. Families weten wat we bedoelen met 'loslaten'. Het gaat niet om laten vallen maar om anders vasthouden."

"Ik ben na de eerste Open Dialogue
bijeenkomst beginnen verder nadenken.

**Alsof een aantal dingen die ik heb gehoord
en gezegd zijn, bleven nazinderen.** In deze
volgende bijeenkomst vandaag wil ik graag
beslissen hoe ik kan stoppen met die drugs. "

"Door samen te werken met Open Dialogue,

**ben ik echt een méér bewuste en rijke
hulpverlener geworden.** Een moeilijke crisis
dragen we samen en iedereen kan steviger
verder – ook ikzelf. Zelfs een terugval van een
patiënt daarna, betekende vooral dat we nog
steeds samen verder kunnen werken."

feedback vanuit onze eigen

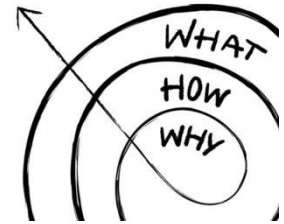
Open Dialogue praktijkontwikkelingen

“Als je psychoses meemaakt, is dit verwarrend. Maar ook hierover spreken voelt zo aan, als vreemd, beangstigend alsof je door erover te praten het ook uitnodigt om mee aan tafel te zitten. Dan kan de eigen omgeving wat veiligheid scheppen. **Door deze begeleiding naast het ziekenhuis ook mogelijk thuis te laten doorgaan, scheidt het een soort van geborgenheid. Je eigen plek, waar jij sterk staat. De drempel om hierover met mensen te praten is lager.**

Communicatie binnen een gezin is niet altijd even evident. Het gebeurt wel maar kort, tussen dingen door. Doorvragen over sommige dingen is niet makkelijk, soms ook niet mogelijk. Zonder te willen zeuren, je als ouder te willen "moeien". Want dan stopt het gesprek. Vooral als het over moeilijke zaken gaat. Als ouder krijg je vaak de boodschap: "Je begrijpt het toch niet."

Als er dan een neutrale partij samen aan tafel zit, in open dialoog, hoor je elkaars verhaal. Hoe dit als jongere, broer en ouder wordt ervaren. Komt er meer begrip, meer inzicht tussen de verschillende partijen. "Hoe voel je je als je zo'n dingen hoort? Wat heb je nodig om je beter te voelen? Wist je dat je broer, moeder dit zo zag? Hoe gaat het met elk van jullie?" Zinnen die in een gewoon gesprek niet vaak gebruikt worden, maar die veel verklaren. **Zinnen die een gesprek in gang zetten. Ze zetten aan tot nadenken, verklaren gevoelens, geven aan wat jij nodig hebt terwijl je erover praat.** Soms ben ik verrast door de antwoorden, soms is het gewoon een bevestiging. Ook het openlijke gesprek tussen de therapeuten onderling geeft het een neutraal perspectief en is zeker een meerwaarde. Ook het benoemen van wat positief loopt, geeft wat moed en zorgt ervoor dat het gezin zich verbonden voelt, zorgt ervoor dat je weer door kan gaan."

empowerment en hoop

metafoor
cfr. na de
tyfoon
Haiyan...

blijkbaar
kunnen
doelen
blijven
herop-
leven

hoop is afhankelijk
van

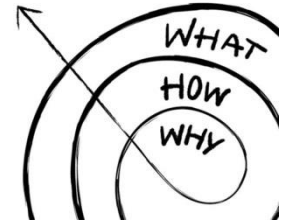
1) persoonlijke actie
en kenmerken

eigen sterktes , bv.
veerkracht, moed,
daadkracht

2) externe factoren

aanwezige
hulpbronnen en
compagnons in de
omgeving

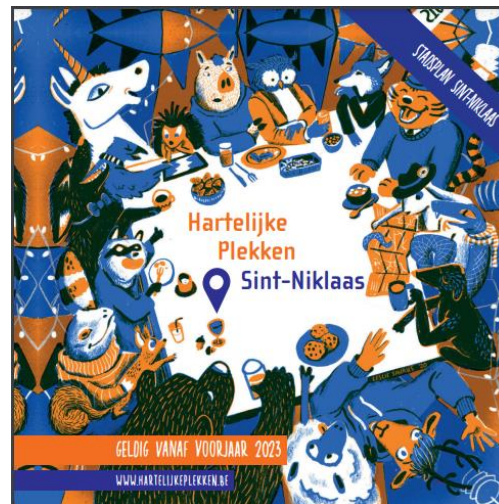
hoop

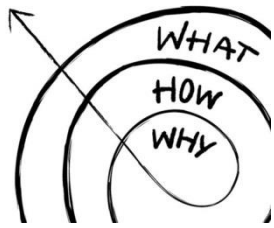

- hoop ≠ optimisme
- hoop = **optimisme met opgestroopte mouwen, samen** (Leo Bormans)
- **t'hoop** – samen onderweg, met gezamenlijke inspanningen naar herstel - met ups & downs
- belang van eigen sterktes, veerkracht, hulpbronnen, nieuwe doelen
- **hulpverleners en ervaringswerkers als hoop-verleners**, actieve hulpbronnen/compagnons
- niet enkel onze rol binnen de ggz, maar ook daarbuiten, als medeburgers onder elkaar link met **kwartiermaken**, bv. in buurtwerking:

gastvrije ruimte maken voor anders-zijn, verschil (Doortje Kal, Peter Dierinck)

bv. Enchanté – Hartelijke Plekken

geleerd van andere Open Dialogue projecten (Aarhus, DK)

in de **Open Dialogue projecten van Aarhus** (Denemarken) worden de betrokken mensen (dus ook mensen met een psychische kwetsbaarheid of in een crisissituatie) consequent benoemd als **borger** (burger) ipv patiënt

burger:

net als iedereen - een mens die ergens (willen) wonen, werken, leren en leven, samen met anderen (in verbinding met de mensen naast en rondom hen)

- ook **andere burgers, medeburgers** (familieleden, vrienden, hulpverleners, ...) zijn daarin betrokken, worden mee overweldigd door de situatie en/of maken zich mee zorgen, mogelijk met onderlinge spanningen
- in deze Open Dialogue projecten is dan het dan ook evident voor **hulpverleners** om **als medeburgers ruimer te kijken dan het probleem/psychisch lijden/crisis zoveel mogelijk verbinding te maken met hun omgeving en netwerk, familie, andere naastbetrokkenen, andere hulpverleners mee te ondersteunen - erbij betrekken én ondersteunen wie al betrokken was -**

El Camino Bekegem

El Camino Bekegem, waar mensen samenkomen rond psychosegevoeligheid.

El Camino Bekegem is een ontmoetingsplaats, onderweg naar een tijdelijk verblijf voor mensen met een psychosegevoeligheid, hun naasten en hulpverleners.

Waar in een Open Kring, El Camino weekend, El Camino week, Zondag @ El Camino, El Camino Onderweg op andere plaatsen, ... samen kan gedeeld worden rond psychosegevoeligheid en het leven.

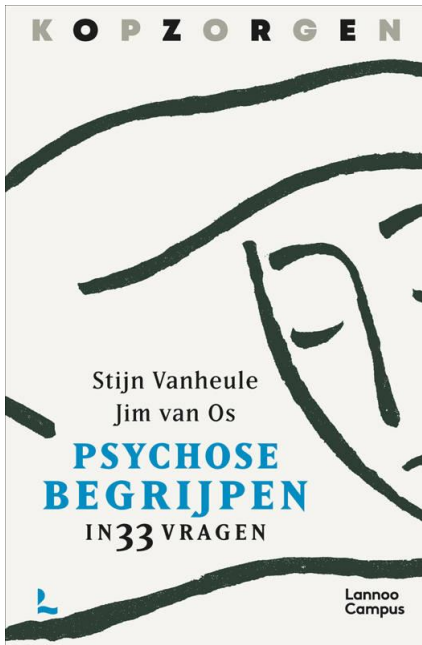
onderweg naar een **Soteriahuis**
dossier & campagnefolder: www.elcaminobekegem/soteria

manifest Vlaamse werkgroep Soteriahuizen
<https://www.tegek.be/soteria/manifest-ondertekenen>

- **blijven luisteren** naar mensen, óók naar hun **verwarring**
- hoe we bv. de **betekenis van een psychose** kunnen **helpen begrijpen** én **samen dragen**
- mensen zijn **nooit alleen overweldigd**, altijd samen met hun **naaste omgeving**
- **mee betrekken** én **ondersteunen** wie eigenlijk al betrokken was
- ook vragen aan **familie** of **naastbetrokkenen** hoe het met hen gaat

- mensen **ontmoeten**: bedoeling van **eerste gesprek** is enkel dat er een **tweede gesprek** komt
- niet zomaar **iemand met een psychische kwetsbaarheid** maar vooral een **medeburger** die net als ons ergens wil wonen, werken, leren en leven samen met anderen rondom
- we hebben samen vernieuwende zorgvormen & praktijken nodig, duurzamer ingebed in de brede samenleving, met meer onderling begrip, om **in co-creatie** ook zélf mee het verschil te maken
“the difference that makes the difference”

"**Leer** zo te **luisteren** dat anderen worden uitgenodigd om te **spreken**.
Leer zo te **spreken** dat anderen worden uitgenodigd om te **luisteren**."

een pad ontstaat enkel door er
samen
op te lopen

"**Leer** zo te **luisteren** dat anderen worden uitgenodigd om te **spreken**.
Leer zo te **spreken** dat anderen worden uitgenodigd om te **luisteren**."

een pad ontstaat enkel door er
t'hope
op te lopen

geestelijk gezond Vlaanderen

dag.van.wetter@psyche.be